

Fatih Sultan Mehmed

Sultan Murad Han, âdeti üzere her zaman sabah namazından sonra hatm-i şerif okumakta idi. O gün Muhammed Sûresi'ni henüz bitirmiş ve Fetih Sûresi'ne başlamak üzere iken cariyesi gelerek, Fatih Sultan Mehmed'in doğumunu müjdelemiştir. *"Ravza-ı Murad'da bir gül-i Muhammed'î açtı."* diyerek, bu kutlu haber karşısında heyecanlanan ve ziyadesiyle mesrur olan genç padişah:

"Sure-i Muhammedi bitirdikten sonra bu müjdeyi aldım, adı Muhammed olsun. Fetih Suresine başladım. Yarabbi bu surenin hürmetine İstanbul'un fethini ona müyesser kıl."

diye dua etmiştir. Zira o güne kadar çeşitli melikler ve padişahlar tarafından yirmi sekiz kez teşebbüs edilmiş ancak hiç kimse İstanbul'u kuşatmaya muvaffak olamamıştı.

İlim, sanat ve siyasi hayatın örnek şahsiyetlerinden biri olan Fatih'in yetişmesinde temele ilk harcı koyan babası Sultan Murad Han'dır. Mânevi değerlere tutunmuş, kahraman olduğu kadar âlim ve şair olan bu ulu ârifin, Fatih'in ruhunda tutuşturduğu meşale, kendisinden sonra gelen **Molla Gürani** ve **Molla Hüsrev** gibi devrinin en mümtaz alim ve mürşitleri ile beslenerek kuvvetlenmiş ve sürekli olarak etrafını aydınlatmıştır.

Sultan Murat Han'ın, hususiyle oğlu Fatih'in yetişmesinde takip ettiği ciddi ve disiplinli eğitim şekli, daha sonra sistemleşerek, diğer şehzadelerin de yetiştiği bir müessese halini almıştır. Bu müessese sayesinde ilim ve irfan ile süslenmiş ruhların ve manevi değerlerle tezyin yüksek şahsiyetli Osmanlı şehzadelerinin yetişmesine vesile olmuştur.

Yıldız mesabesinde olan Fatih'in babası Sultan Murat Han, devletin bütün hazineleri ve imkanları elinin altında olduğu halde dünya malına asla rağbet etmedi. *Sahip olduğu tek bir yakut yüzüğün, vefatından sonra satılıp kabri başında Kur'an okuyanlara dağıtılmasını vasiyet istemesi bunun en açık bir delilidir.* Bütün malını milleti uğruna sarfetmiş olan Sultan Murad'ın asıl büyüklüğü, Fatih gibi müstesna bir evladın yetişmesinde gerekli rolü ifa etmesidir. Zira o büyük insan, karşısında siyasi görüşü kuvvetli, nüfuzlu hükümdar vasfı olan ve seyf-i İslam'ın elinde olduğunu Fatih'i iyi keşfetmesi onun ileri görüşlü ve keramet ehli olduğunu gösterir.

Bir aksiyon adamı olan Fatih Sultan Mehmed'in çocukluğunun ilk yılları, cevval ruhlu

---

olması, ata binme ve cirit gibi sporlara meraklı olmasından dolayı oldukça hareketli idi. Babası onun bu hareketlerinden dolayı ciddi bir endişe taşımakta idi. Nihayet Molla Yegân adlı meşhur bir zat, hac dönüşünde uğradığı Mısır'da tanıştığı büyük alim Molla Gürâni'yi Osmanlı ülkesine davet edip beraberinde Edirne'ye getirir. Padişah'ın kendisine, *"Bana hediye olarak ne getirdin?"* demesi üzerine O, Molla Gürâni'yi Padişah'a takdim ederek; **"Sana ilim ve irfan abidesi olan bu zâtı getirdim."** diye cevap vermiştir. Molla Gürani'yi çok beğenen ve taktir eden Padişah, küçük oğlu Fatih'i onun terbiyesine vermekle endişesi gider ve içi huzura kavuşur.

"Avcı elinde muzdar kalmış arslan yavrusu" gibi derse başlamaya mecbur kalan genç şehzade, Molla Gürani'nin ciddi, kararlı, şecaatli ve dirayetli tavrı karşısında, ilim ve marifetle öylesine ülfet peyda etmiştir ki, daha gençliğinden itibaren, ilim ve marifetin hakiki aşığı olmuştur.

Fatih Sultan Mehmet'in şehzadelik döneminde Molla Gürani ve Molla Hüsrev gibi meşhur hocaları sayesinde kazandığı ilmi seviyesi, padişahlığı döneminde, sohbetler, müzakere ve münakaşalarla daha da derinleşmiştir. İlme karşı son derece hevesli ve müştak olan Fatih'in en çok zevk aldığı meclisler **"ilim meclisleri"** idi

İlim, irfan ve marifetten doymayan ve usanmayan, alimlere son derece hürmetkar, hür düşünce ve ifade özgürlüğüne saygılı olan Fatih alimlerin de hakiki hamisi olmuştur.

Fatih Sultan Mehmet Han, İslami ilimlerde mükemmel olarak yetişmiş, bilhassa Manisa'daki ikinci şehzadelik döneminde tam bir akademik hayat geçirerek **Arapça ve Farsça'yı** mükemmel şekilde öğrenmiş, **Latince, Yunanca ve Sırpça'ya** da vakıf olmuş idi. Artık Fatih'in yanmaya hazır haldeki kandili, tutuşturulmayı bekliyordu. Onun, fitratında bir çekirdek gibi mündemiç olan ilim ve marifet tohumlarını inkişaf ettirecek ve bu ateşi yakacak olan, mürşit makamında bulunan maneviyat aleminin sultanı olan **Akşemseddin** yakacaktı ve yaktı da. Bu sebeple şeyh ile mürid, hoca ile hükümdar, hüznü neşenin, visalle hicranın, nazla hasretin, diz dize, göz göze ve el ele yaşadığı bir gecede, her ikisinin de kendilerini hicran çemberi içinde kalmağa mahkum edişlerini, bir ömür boyu devam edecek mektuplarında, hususen de padişahın Akşemseddin'e **"Avni"** mahlasıyla yazdığı şiirlerinde terennüm etmektedir.

Akşemseddin, *ilim ve fazilette olduğu kadar ruhani meclisleriyle de her zaman **Fatih Sultan Mehmed'in** yanında olmuş, fethin en sıkıntılı anlarında duası, teşvikleri ve manevi himmetleriyle fethin kazanılmasında büyük katkısı olmuştur.*

Fatih, ziyadesiyle sevip hürmet ettiği hocasını gördüğünde, daima el bağlayarak kıyam ederdi. Taaccüble bunun sebebini soran Mahmud Paşa'ya

"Benim bu zata hürmetim sonsuzdur. Diğer ilim erbabı benim yanıma geldiklerinde elleri titrer, benim de Akşemseddin'i görünce ellerim titriyor."

---

diye cevap vermiştir.

Fatih Sultan Mehmed Han döneminde ilme ve alime muazzam bir kıymet verilirdi. Fatih'in hocalarından Molla Hüsrev'in Ayasofya'da derse başlamadan önce talebeleri tarafından Hoca'nın evine gidilip ata bindirilerek camiye getirilirdi. Zamanın Ebu Hanife'si addolunan Molla Hüsrev, camiye girdiğinde, hürmet ifadesi olarak ayağa kalkılır ve hoca, dersini bitirdiğinde talebeleri tekrar onu evine kadar bırakılırlardı.

Fatih Sultan Mehmed, kendisinin yaptırmış olduğu medreselere tayin ettiği müderrislerden, hükümdarlıktan uzaklaştığı zaman, oturacağı bir odanın kendisine verilmesini ister. Müderrisler toplanırlar ve "**olamaz**" diye karar alırlar. Çünkü padişah o tesisi yaptıran ve ilim alemine tahsis eden kişi de olsa, müderris ve talebeden değildir. Medreseye kabul edilmesi için vazgeçilmez şartın imtihan edilmesi olduğunu öğrenen Fatih, tereddütsüz bunu kabul eder ve ancak müderrislerin huzurunda yapılan imtihandan muvaffak olduktan sonra bir oda sahibi olur. Bir kadirşinaslık örneği olarak asırlarca korunan bu rektör odasının, bugün yerinin bile kaybolmasının ilim ve irfan erbabını derinden yaraladığı ve nice ulvi vicdanları da rahatsız ettiği muhakkaktır.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten hemen sonra, hilim ve adaletiyle de orada yaşayan mağlupların kalplerini ve ruhlarını teshir etmiştir. Zaten son nefesini vermek üzere olan Bizans'ı öldürmüştü ancak onların din, namus, can ve mallarını muhafaza altına almış, onların korku ve endişelerini izale etmiş, inançlarını istedikleri gibi yaşayabileceklerini ve ibadet yerlerine dokunulmayacağını ve hür olduklarını ilan etmiştir. Bu sayede o insanlar, ilk defa vicdan, düşünce ve fikir hürriyetinin tadını almışlardır.

Nitekim bu güvenden dolayıdır ki, darb-ı mesel olmuş olan

"Bizans'ta Latin şapkası görmektense, Osmanlı sarığı görmeyi yeğleriz."

sözünü Hristiyanlara söyletmiştir. Böyle bir politikanın neticesinden dolayı, Balkan halkı Osmanlı fütühatına her hangi bir mukavemet göstermedikleri gibi ona gerçek anlamda tabi olmuşlardır.

Böylece Fatih, galiplerle, mağlupların, inanan ile inanmayanın bir arada huzur içinde yaşamalarını temin etmiştir.

İstanbul'un fethi ile bir çağı kapatıp yeni bir çağı açan ve Feth-i mübin sağlayan

---

Fatih, çürümüş ve köhne bir medeniyetin yerine üstün ve eşsiz bir medeniyeti tesis etmeyi başarmıştır.

Bu cihangir hükümdar, cihanşümul imparatorluğa layık bir şehir inşa edebilmek için titiz ve çok planlı hareket ederek sarayları ve camileri inşa ve tesise başlarken, diğer taraftan da İslamiyet'in bütün manasıyla ulum ve fünün ile olacağını iyi bilen Fatih, manevi alemlerin sultanları olan ilim ve irfanlarıyla ün salmış ulema ve müderrisleri İstanbul'a getirerek medreselerin tanzim ve tedrisini onlara bırakmış ve şehrin muhtelif mevkilerindeki medreselere müderris olarak tayin etmiştir. Bunun için de İstanbul'un en yüksek tepelerinden birinde yaptırdığı cami etrafında ilim ve irfanın talimi için sekiz adet medrese yaptırmıştır.

Darülfünun mahiyetindeki bu medreseler asırların ihtiyaçlarını ahenkli bir tarzda temin etmekte idi. Buralarda sadece İslami ilimler değil, zamanın bütün ihtiyaçlarına cevap verecek olan, fen, felsefe, tıp ve edebiyat gibi bir çok ilimler okutulmuş asırlar boyu siyasi, idari, içtimai ve kültürel hayatın menşei ve kuvveti oldu. Dolayısıyla Fatih'in yaptırdığı medreseler, milletin teali ve terakkisinde mühim hizmetler ifa etmişlerdir. Osmanlı tarihini şereflendiren ulema ve ümeranın tamamı bu nurlu medreselerin mahsülüdür.

Ayrıca o medreselerden nice hikmetşinas filozoflar, adaletli hakimler, deha derecesinde mütefekkirler, bir çok dirayetli devlet adamları ve mahir ve kahraman kumandanlar yetişmişlerdir. Nitekim bu medreselerde yetişen insanlarda da celadet, şehamet, hamiyet, ahde vefa, istikamet, şecaat, vakar, iffet, şefkat, merhamet ve tevazu gibi milletin devam ve bekasının teminatı olan yüksek vasıflar müşahede olunmaktadır. İşte Osmanlı'nın altı asır gibi uzun bir müddet hüküm sürmesinin sırrı budur.

Bu muazzam Osmanlı ruhunu inkişaf ettiren alimlerin, padişahların, askerlerin ve halkın nasıl bir eğitimden geçtiği araştırılıp, bugünün buhranlarına, problemlerine çare olarak sunulmalıdır.

Bu, Osmanlı hanedanı bu muazzam devleti nasıl kurdu , hükmünü nasıl yürüttü, riyaseti altında toplanan ayrı ırklara mensup, muhtelif medeniyetleri temsil eden ve farklı diller konuşan milyonlarca insanı birbiri ile nasıl kaynaştırdı. Bütün bunlar merak ve heyecan ile tetkike değer mühim meselelerdir. Hayatı içtimaiyenin her bir şubesi ile alakalı böyle bir tarihi canlandırmak için maarifimiz gerekli bütün himmet ve gayreti göstermek mecburiyetindedir.

Artık ülkenin her köşesinde ilim ve irfan yuvaları şa'saası ile tecelli etti. İnsaniyetin gıpta ve hayranlıkla takdir ettiği nice mürşitler, maneviyat sultanları, mütefennin alimler ve şairler yetişerek o necip milleti kemalata, fazilete ve marifete isal ettiler.

İstanbul'a çağrılan Haçlı orduları o zaman Hristiyanlığın kilisesi olan Ayasofya'nın tepesindeki altın haçı sökerek eritip satmışlardır. Bir yeniçerinin fetih hatırası olarak saklamak maksadıyla Ayasofya'nın küçük bir çini parçasını koparmak istemesi

---

üzerine, Fatih Sultan Mehmed o kişiyi "tahribe teşebbüs"le suçlayarak cezalandırmıştır.

Avrupalı münevverlerin tasvir ettikleri gibi; **Fatih**, Yunancaya oldukça vakıf, Arapçayı ve Farsçayı iyi bilen, dünya tarihini hatta Homeros'un İlyada'sını okuyan, okutturan ve şerh ettiren; İran mitolojisini bilen ve sadece İslam tarihini değil, İslam öncesi tarihini de merak edip öğrenen ilim ve fikir adamıdır. Bu münevverin ve dahinin başka bir özelliği de şair ruhlu olmasıdır. Şu mısralar onun bu özelliğinin harikalığını ortaya koymaktadır.

*"Zülfünün zincirine bend eyledi şâhum beni,
Kulluğundan itmesün âzâd Allah'um beni."*

"Bir şâha kul oldum ki, cihan âna gedâdır."

derken, Allah'a karşı olan acizliğini ve fakirliğini cümle âleme ilân etmekten çekinmemiş, O'na karşı olan zilletini en büyük bir izzet olarak görmüştür.

İstanbul'un fethinin tek gaye olmadığının bilincinde bir hükümdar olan Fatih, İlâ-yı Kelimetullah uğrunda cihad etmenin aslî gayesi olduğunu ifade etmiştir.

On sekiz yaşında Osmanlıların VII. Padişahı olarak tahta çıkan Fatih Sultan Mehmed Han, bir idare ve siyaset adamı olduğu kadar, bir fikir ve his adamıdır. O, cihangir olmaktan öte arif ve kamil bir insandır.

Kişilik olarak kararlı ve dirayetli, siyasi görüşü kuvvetli ve nafiz bir hükümdar olan Fatih, ilmi laubalilikten uzak, gerçek bir dindar, takva sahibi ve mutasavvıf yönüyle de bilinen insan-ı kamil idi.

Fatih için söylenen hükümdar, cihangir, serdar, sanatkar, şair gibi birçok meziyeti yanında belki de en çok söylenecek olan alim ve deha derecesinde bir mütefekkir makamında olmasıydı. Bu vasıflarını hiç yanından ayırmadığı, ruhi mürebbiyeleriyle elde etmişti.

Fatih Sultan Mehmed, Osmanlı Padişahları içinde en dirayetli, en faziletli ve en ziyade otorite gücüne sahip biridir. Fatih'e bu ruhu, çelik gibi iradeyi ve harika metaneti nefhedenler Molla Gürani, Molla Hüsrev ve Akşemsettin'dir.

İstanbul'un fethinde, güçlü imanın, yüksek şecaatin ve bunlara destek veren üstün bir askeri gücün elbette ki önemi büyüktür. Ancak bu fethi, muzafferiyetlerin en yücelerinden biri yapan unsur, onun maddi plânda mühim olduğu kadar, manevi planda da eşsiz olmasıdır.

Hacı Bayram-ı Veliden hilafet alarak Göynük'te irşat vazifesine devam eden Akşemseddin Hazretleri, Fatih Sultan Mehmet Han'ın daveti üzerine İstanbul kuşatmasına iştirak eder ve muhasaraya yardımcı olur; kuşatma süresince ordunun manevi duygularının yüksek tutulmasında büyük hizmetler görür; hatta fethin müyesser olacağı zamanı ve hücum edilmesi lazım gelen yeri önceden Fatih Sultan Mehmed Han'a bildirir.

Akşemseddin Hazretlerine, *"İstanbul'un fethedileceği zamanı nasıl bildin?"* diye sorulunca, şöyle cevap vermiş:

"Kardeşim Hızır ile ilm-i leddünniye üzere İstanbul'un fetih vaktini çıkarmıştık. Kale fethedildiği gün, Hızır'ın yanında evliyadan bir cemaatle hisara girdiğini gördüm. Kale fetholunduktan sonra da Hızır kardeşimi kalenin üzerine çıkmış oturur halde gördüm."

Sadrazam Çandarlı Kara Halil Paşa ve taraftarlarının muhasaradan vazgeçilmesini istemelerine rağmen, bu fikre karşı çıkar ve fetih müyesser oluncaya kadar muhasaranın devam etmesi fikrini savunur. Ortaya koyduğu kuvvetli deliller sayesinde ona itiraz edenleri susturmuştur. Başta **Akbıyık Sultan, Molla Hüsrev, Molla Fenari** ve diğer İslam büyükleri olmak üzere müştereken hareket etmişler ve fetih müyesser oluncaya kadar muhasaranın devam etmesini sağlamışlardır.

İstanbul kuşatması devam ederken Fatih Sultan Mehmed Han'ın arzusu üzerine ashab-ı güzinden olan Hazreti **Peygamberin Mihmandarı Halid Bin Zeyd Ebu Eyyüb El-Ensari**'nin mezarını keşif ve tayin eylemiştir. Akşemseddin Hazretleri tarafından yapılan bu keşif ve tayin o günün bütün ulema , fukaha, ümera, udeba ve suarası tarafından itiraz edilmeksizin kabullenilmiştir.

Fatih, *Topkapı'dan beyaz bir at üzerinde şehre girdiğinde İstanbullular onları muhteşem bir merasim ve alkışlarla karşıladılar.* Yanında, Molla Gürani, Molla Hüsrev, Akşemseddin ve Akbıyık Sultan gibi alimler ve veliler topluluğu da bulunuyordu. Herkes Akşemseddin'i padişah sanıyor demet demet çiçekleri ona veriyorlardı. Akşemseddin de genç padişahı göstererek "Sultan Mehmed odur." diyordu. Buna karşılık, Sultan Mehmed de "Yine ona gidiniz. O benim hocamdır. Şehrin manevi fatihidir." diyordu. Daha sonra fetih nişanesi olmak üzere Bizans'ın en büyük kilisesi olan Ayasofya, camiye çevrilmiş ve ilk cuma namazı Akşemseddin Hazretleri tarafından kıldırılmıştır.

Akşemseddin, fethi müteakip Fatih Sultan Mehmet Han'ın bütün ısrarına rağmen İstanbul'da kalmamış, Göynük Kasabasına çekilerek orada mütevazi ve basit bir hayat yaşamıştır.

Fatih ve askerleri Hazret-i Peygamber'in (s.a.v) medh-ü senasına mazhar olmuş

---

basiretkar bir dehadır. Fatih Sultan Mehmed daha çocuk iken, duygu ve düşünce dünyasını fetih hayelleri ile süslemiş, o büyük müjdeye mazhar olmak için yanıp kavrulmuştur.

İstanbul'un fethi ile İslam'ın izzetini bayraklaştıran, Bizans ve Avrupa'nın üstüne tırmanıp çıkmıştır. Bu büyük bir şeref ve çok büyük bir payedir. Fatih bu payeyi, niyetinin sağlamlığı ile beraber, Allah'ın bahşettiği istidat ve kabiliyetleri iyi kullanmak ve iradesinin hakkını vermek suretiyle kazanmıştır.

Fatih Sultana Mehmed Han'ın cihangirliği, İslam dininin üç temel otoritesine dayanmaktadır. Dini, manevi ve siyasi olmak üzere, üç otoriteyi şahsında toplayan tek şahıs Hz. Muhammed'dir. (s.a.v) Bu üç otoritenin ayrı ayrı şahıslarda temsil edildiğini en açık şekliyle Fatih Sultan Mehmed'te özellikle de İstanbul'un fethinde görmekteyiz. Dolayısıyla siyasi otoriteyi genç Fatih, dini otoriteyi Molla Gürani ve manevi otoriteyi de Akşemseddin temsil etmiştir. İşte İstanbul'un fethinin sırrı budur.

İstanbul'un fethi, Fatih Sultan Mehmed'in kararlılığının, azim ve sebatının ve büyük bir askeri dahi olduğunun ifadesidir. Nitekim, İstanbul'un kuşatılması esnasında fethin uzaması ve Yeşilköy açıklarında Baltaoğlu kumandasındaki Türk donanmasının mağlubiyeti gibi buhranlı geçen günlerin birinde Fatih Sultan Mehmed atını, kendi ruh deryasından daha sakin ve daha az hiddetli olan denize sürerek, sarfettiği

“Ya ben İstanbul'u alırım ya da İstanbul beni.”

sözleri, onun azmi, dirayeti ve kararlılığının en açık bir delilidir. İnsanı derinden etkileyen ve aynı zamanda cengaverlerini de galeyana getiren bu hadisede, Fatih'in bindiği ve ona tahammülde güçlük çeken atının ağzından çıkan köpükler, aslında O'nun böyle ümitsiz günlere damgasını vuran, ruh deryasındaki azim ve hiddet dalgalarının köpükleri olmalıdır. Böyle başarısız durumlarda bir an bile tereddüt etmeden, muvaffak olamayan, Baltaoğlu'nun yerine Hamza bey'i tayin etmesi de aynı kararlılığın ve dirayetin bir neticesidir.

Akıllı, plan sahibi, kararlı ve dirayetli bir hükümdar olan Fatih'in, hedefi işgalci bir politika değil, aksine onun izlediği bu politika

“Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.”

---

mealindeki ilahi emirde belirtilen nuru, dünyanın her tarafına götürme gayretidir. Böylelikle bu rahmet şemsiyesi altında herkesin kendi inancında, meşrebinde ve tercihlerinde huzur içinde yaşamaları temin edilmiş olacaktı.

İstanbul'un fethi ile otoritesi fevkalade artan Fatih Sultan Mehmet, büyük kudret sahibi bir hükümdar ve artık cihanşümül bir hakimiyete namzet imparatorluğun başında cihangir bir hakan olmuştur.

Büyük alim ve fakih olan ve yazmış olduğu "*Molla Cami*" adlı eseri asırlardan beri medreselerde okutulan **Molla Cami Hazretlerinin Fatih Sultan Mehmed Han**'a yazmış olduğu mektubunun bazı bölümlerini sadeleştirerek dikkatinize sunmak istiyorum:

"Himmeti aliyesi yüksek cihangir, mücahit galip, kahraman gazi, senin büyük ecdadın birer birer sayılsa görülür ki, her birinde nice ali meziyetler vardır. Dünya onların varlığı ile fahr etmiştir. Cihanın yegane iftiharın dan biri de sensin. Müşkil meseleleri senin gibi halleden kemal ve fazilet sahibi yoktur. Cenab-ı Hak, düşmanların rağmına sende hikmet ve iffeti, secaat ve sehaveti cem eyledi Aristo'nun meşrebi olan meşeyyün ile Eflatonun meşrebi olan işrakıyyun mesleği bilir ve bildirirsin."

"Kalbinde nur-u İlahi öyle yerleşmiştir ki, hiçbir zulümatın oraya girmesi mümkün değildir."

"Hakkı batıldan, iyiyi kötüden tefrik etmede bir müneggıdsin. İslam dini senin ali himmetlerinle kuvvetlendi. Nice putperest ülkeler cihadınla İslam mabedi haline geldi."

Fatih Sulan Mehmed'e bu derece hürmet ve saygısı olan **Molla Cami**, ona olan iştihakından dolayı onu ziyaret etmek niyetiyle ta Türkistan'dan yola çıkarak Konya'ya kadar gelmiş, ancak onun vefat haberini alınca ağlayarak geri dönmüştür.

Bu şevketli hükümdar, bir taraftan dünyaya baş eğdirirken, diğer taraftan da çok arzu ettiği ve daima iç alemindeki derviş Fatih olarak kulluk ve yokluk şevkiyle baş başa kalmaya; kendi ismini taşıyan türbesinde, yaratılışındaki cevherini teşhir eden kabul edici bir dost kucağına, yani kendini en iyi kuçaklıyacak olan Hazret-i Peygamber'in ağışuna atmaya (s.a.v) ve toprağa sırlanmaya ve o pencereden huzura çıkmaya hazırlanıyordu.

Otuz bir yıl gibi uzun bir saltanat geçiren Fatih, hiç durmadan maddi ve manevi nice fütuhatlar yapmış ve nihayet **kırk dokuzyaşında aniden vefat etmiştir**. Naşı kendisinin yaptırdığı Fatih Camiinin yanında defnedilmiştir.

Fatih Sultan Mehmet Han devrinde yaşamış olan bir Müslüman, günlerce dolaşarak zekatını verebileceği fakir birini bulamamış, bunun üzerine zekatının tutarı olan parayı bir keseye koyarak Cağaloğlu'ndaki bir ağaca asmış ve üzerine şu yazıyı yazmıştır:

"Müslüman kardeşim, bütün aramalarıma rağmen memleketimizde zekatımı verecek kimse bulamadım. Eğer muhtaç isen hiç tereddüt etmeden bunu al."

Bu kesenin üç ay kadar o ağaçta asılı kaldığı söylenmektedir.

İstanbul'un fethi tamamlanır ve Bizans'ın hapsettiği tüm hükümlüler salıverilir. Ancak iki keşiş (papaz) zindandan çıkmak istemezler. Huzuruna getirilen keşişlere Fatih sorar: **"Niçin zindandan çıkmak istemiyorsunuz?"** Papazlar derler ki: *"Biz İmparator Konstantin'e 'adil ve hakperest ol' dediğimiz için zindana atıldık. Böyle bir haksızlık karşısında düşündük ki, bu dünyanın zindanı dışarısından daha iyidir. Onun için biz zindanda kalmaya razıyız."* Dünyaya küsen bu papazlara Fatih şöyle der: **"Siz benim memleketimde İslam adaletinin nasıl uygulandığını biliyor musunuz? Bunu öğrenmek için ülkemi gezip görünüz. Mahkemelere uğrayınız. Eğer bir zulüm görürseniz, isterseniz zindana girersiniz."**

Teklifi kabul eden keşişler, aldıkları bir izin belgesiyle Osmanlı ülkesini gezip dolaşmak üzere İstanbul'dan yola çıkıp **Bursa**'ya geliriler ve bir mahkemeye uğrarlar.

Bir Müslüman, diğer bir Müslüman'dan bir tarla satın alır. Bilahare bu tarlayı sürmeye başlar. Bu arada kara sabanın ucuna sert bir cisim değer. Biraz daha derin kazıldığında oradan bir küp çıkar. İçi de ağzına kadar altınla doludur. Çiftçi hemen bulduğu bu bir küp dolusu altını, tarlanın eski sahibine getirir ve der ki:

"Ben bu tarlanın altını değil üstünü senden satın aldım. Şayet sen bu tarlada altın olduğunu bilseydin bana satmazdın. Dolayısıyla bu altınlar benim değil senin hakkın." Tarlanın eski sahibi ise: **"Hayır. Ben bu tarlayı her şeyiyle sana sattım. Onların hepsi senin nasibin."** der. Mesele mahkemeye intikal eder. Keşişler verilecek kararı merakla beklemektedirler. Sonuçta kadı, her iki Müslüman'ı bu asil davranışlarından dolayı taktir eder ve altınların iki Müslüman arasında paylaşılması kararını verir. Ardından da birinin kızını diğerinin oğluna nişanlayıp mutlu olmaları için dua eder ve onları kucaklaştırıp dostluklarını pekiştirir. Papazlar hem bu insanların asil davranışlarına hem de kadının bu adilane kararına şaşırıp kalırlar. Hayretler içinde **Bilecik**'e geçerler. Bir müddet gezip dolaştıktan sonra mahkemeye uğrarlar.

Müslüman bir tüccar Venedikli Hristiyan bir tüccardan mal satın almıştı. Yapılan anlaşma gereği, malları satan Venedikli tüccar, bu malları Venedik'ten gemiye yüklemiş ve Müslüman tüccara teslim edilmek üzere yola çıkarmıştı. Ancak yolda gemi batmış, mallarda kaybolmuştu. Müslüman tüccar malların kendisine teslim edilmeden kaybolduğunu ileri sürerek, Venedikli tüccara borcunu ödemeyeceğini söylemekteydi. Venedikli tüccar ise yapılan anlaşma gereği malı Müslüman tüccara verilmek üzere gemiye yükleyip yola çıkardığını ifade ederek, bu malların bedelini istemekteydi. Papazlar böylesi karışık bir davada nasıl bir karar verileceğini merakla beklemekteydiler.

Tarafları büyük bir dikkat ile dinleyen ve gerekli değerlendirmeyi yapan kadı, nihayet kararını açıkladı. Aralarında yaptıkları anlaşma gereği Venedikli tüccar tarafından Müslüman tüccara satılan malların gemiye yüklenmesi ile Venedikli tüccarın sorumluluğunun bittiğini ve malların Müslüman tüccar üzerine geçtiğini, bu sebeple Müslüman tüccarın, borcunu Venedikli tüccara ödemesi gerektiğini söyler ve bu şekilde karar verir.

Papazlar bu kararlar karşısında birbirlerine şaşkın şaşkın bakarak, böylesine yüce bir adletin Osmanlı İslam mahkemelerinde din, dil, yerli ve yabancı ayrımı gözetilmeksizin hakkıyla uygulandığını hem gözleriyle görürler hem de kulaklarıyla işitirler. Hayretler içinde **Konya**'ya varırlar Konya'da yine bir mahkemeye uğrayan keşişler orada görülen davalardan birini izlemeye koyulurlar.

Bir Yahudi, Müslüman birisine at satmıştı. Satarken de çok iyi bir cins at olduğunu ve hiçbir kusurunun bulunmadığını söylemişti. Ancak Müslüman satın aldığı atı getirip ahırına bağladığı ilk akşam, onun hasta olduğunu anlar. Sabah olur olmaz mahkemenin yolunu tutan Müslüman, uzun zaman beklemesine rağmen Kadı'nın gelmemesi üzerine şikayetini yapamadan ayrılır. At da ikinci gece ahırda ölür.

Ertesi gün Müslüman yine mahkemeye gelerek şikayetini yapmış ve atı satan Yahudi de mahkemeye çağırılmıştı. Kadı, kararını şöyle açıklar: *"Müslüman davacı ilk şikayete geldiği zaman, eğer ben makamımda olsaydım, Yahudi'nin sağlam diye sattığı atı geriye veririr ve Müslüman'ın parasını iade ettirirdim. Madem ki şimdi atın Müslüman'ın elide ölmesine, benim vazife başında bulunmayışım sebep olmuştur. Müslüman'ın ata verdiği parayı ben ödeyeceğim."* der ve cebinden çıkarıp Müslüman'ın parasını nakit olarak öder.

Kadı'nın böylesine ulvi bir sorumluluk içerisinde karar vermesi papazları yine hayretler içinde bırakır. *"Fatih'in memleketinde gördüğümüz bu olaylar, bize yeter de artar. Başka bir yere gitmeye gerek yok."* diyerek İstanbul'a dönerler. Fatih'in huzuruna çıkan papazlar, izlenimlerini yüce Hakan'a anlatırlar:

Papazların bu itirafından sonra, **Fatih:**

"Öyleyse şimdi verin kararınızı." der. Papazlar da: *"Artık bu İslam adaletini*

---

gördükten sonra, Hristiyan papazların da haksızlığa uğratılmayacağını anladık. Zindanda kalmamaya karar verdik.” derler.

Yine Kadı Çelebi'nin huzurunda, haşmetli padişah Fatih ile bir Rum mimarı arasında cereyan eden şu ibretli hadise, onların adalete ne kadar ehemmiyet verdiklerinin en açık bir delilidir.

Büyük bir abidenin inşasında kullanılacak iki mermer sütunu, Fatih bir Rum mimarına teslim eder. Mimar da Fatih'in arzusunun hilafına olarak bu sütunları üçer arşın kesip kısaltır. Fatih cezaen Rum mimarının elini kestirir. Rum mimarı da Fatih aleyhine dava açar. Bunun üzerine mahkemeye celbedilen büyük padişah, baş köşeye geçmek istemiş. Birdenbire hâkimin şu ihtarıyla karşılaşmış:

- Oturma beyim! Hasmınla mürafaa-i şer'î olacaksın, ayakta beraber dur!..

Hızır Bey Çelebi; bu koca şanlı padişah-ı maznuna, haksız el kestirdiği için, kendisinin de kısasa tâbi' olduğunu ve elinin kesileceğini bildirir. Mimar bu manzara karşısında hayrete düşer ve kısası istemez. Büyük Fatih kısastan kurtulur ve tazminata mahkum edilir.